

סדנא: "גיבורי כח עושי דברו" על גבורת שומרי השמיטה

תקציר המדרש מכנה את החקלאים שומרי השמיטה 'גיבורים'. הם נדרשים להימנע מהפקת רווחים משדותיהם ולראות כיצד נכסיהם הופכים הפקר וכל אדם או חיה יכול לבוא ולאכול מפירות הגדלים בשדות.

בשיעור נתקרב לעולמם של החקלאים הקדומים ונבחן מה נוכל אנו ללמוד מגבורה זו וכיצד נוכל ליישמה בחיינו, כאשר רובנו לא מתפרנסים מחקלאות.

מטרות

- התלמידים יכירו את הקושי העצום שהיה בשמירת מצוות השמיטה
- התלמידים יבחנו את מושגי השמיטה וישומם בחייהם.

גיל: חט"ב, חט"ע

מהלך הסדנא

פתיח: סיפור

במועצת תלמידים רעש מהומה, מוריה הביאה הצעה מהפכנית: "בשנה הבאה כל תלמיד המגיע בבוקר יניח את התיק בבוקר באזור התיקים פתוח, כל אחד יוכל לגשת לכל תיק ולהשתמש בכל מה שיש בו, באוכל, בספרים, בחומרי הלימוד ובסיכומים שבמחברות. ככה נעשה שמיטה בבית הספר – התיקים שלנו יהיו הפקר"

התלמידים לא הבינו במה מדובר. נעמה אמרה: מצוות שמיטה היא ענין של חקלאים, מה זה שייך לתלמידים בבית הספר?

יואב קפץ ואמר: נראה למישהו שנפקיר את הרכוש הפרטי האישי ביותר שלנו?!

*צרכו סבה קצר הכתה בו כל תלמידיה יוסיף משפט אחד מלפני לויכוח
במועצת התלמידים.*

לימוד: בעזרת הדף המצורף

אסיף: דיון כיתתי

בעבר, העם בארצו היה ברובו עם חקלאי כך שמצוות שמיטה היתה מצווה שחלה על כולם. היום כשרק 2% מהיושבים בציון הם חקלאים, מצוות שמיטה מיועדת רק ליחידים.

- אלו עקרונות של השמיטה נוכל לאמץ לחברה המודרנית?
- כיצד נוכל בימינו לשמוט ולהפוך חלק מרכושנו הפקר לאחרים פעם בשבע שנים?

דף לימוד: גבורת שומרי השמיטה

לפניכם מספר מקורות המתארים את מהותה של השמיטה

וַיֵּשׁ שָׁנִים תִּזְרַע אֶת אֶרְצְךָ וְאַסַּפְתָּ אֶת תְּבוּאָתָהּ :
וְהִשְׁבִּיעַתָּ תִּשְׁמְטֶנָּה וּנְטַשְׁתָּהּ וְאָכְלוּ אֲבִינֵי עַמְּךָ
וַיִּתְּרֶם תֹּאכַל חֵיט הַשָּׂדֶה
כִּן תַּעֲשֶׂה לְכַרְמְךָ לְזֵיתֶךָ : (שמות, כג, י-יא)

וּבִשְׁנֵה הַשְּׁבִיעִת שְׁבַת שְׁבַתוֹן יִהְיֶה לְאֶרֶץ, שְׁבַת לַה' שְׂדֶךְ לֹא תִזְרַע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמַר :
אֶת סְפִיחַ קְצִירְךָ לֹא תִקְצֹר וְאֶת עֲנָבֵי זֵיתְךָ לֹא תִבְצֹר שְׁנַת שְׁבַתוֹן יִהְיֶה לְאֶרֶץ :
וְהִיְתָה שְׁבַת הָאֶרֶץ לָכֶם לְאֹכְלָהּ, לָךְ וּלְעַבְדְּךָ וְלַאֲמֹתֶיךָ וְלַשְׂכִּירְךָ וְלַתּוֹשְׁבֵיךָ הַגֵּרִים עִמָּךְ :
וּלְבַהֲמֹתֶיךָ וּלְחִיָּה אֲשֶׁר בְּאֶרְצְךָ תִּהְיֶה כֹּל תְּבוּאָתָהּ לְאָכֹל :
(ויקרא, פרק כח, פסוקים א-ז)

1. תארו בלשונכם מה קורה לחקלאי ולשדהו בשנת השמיטה.
2. איך לדעתכם, מראי החקלאי שפורץ את דבר שדהו (שהיתה לפעמים גם הדבר לחצר ביתו) ורואה את שכניו (כולל חית השדה) מראישים בבית?
3. איזו קהילה נפנית כאן לאורכ שניט, מה היחסים ההולכים ונרקמים בין אנשי הקהילה? הסבירו

"גבורי כח עושי דברו" (תהילים ק"ג)
במה הכתוב מדבר? בשומרי שביעית הכתוב מדבר.
בנוהג שאדם עושה מצווה ליום אחד .. שמא לשאר ימות השנה?
וזו (האיכר שומר השמיטה) רואה שדהו בור (שומם, לא מעובד), כרמו בור, ונתבע לשלם ארנונה (מיסים) ושותק,
יש לך גבור גדול מזה?
והן (אומות העולם) אומרים: היהודים הללו שומרי שביעית הן ואין להם ירק ואכלו
חוחים ... והם (בהמות המשק) מתאבלות על מזונן ...
מעובד עפ"ימדרש איכה רבה, פתיחתא י"ז

1. מה הייתה האכזרה של החקלאי שומרי השמיטה?
2. בתקופת המשנה והתלמוד היה האיכר היהודי מלפס ארנונה (מיסים) לרומאים גם בשנת שמיטה למרות שלא היה לו יבול כלל. האם זה מצויט את דברי המדרש?
3. מה מוסיף התואר במדרש זה על אכזרת שומרי השביעית?
4. מה נובל אנתנו להפקיר היום כדי להיות איבורי כח?